

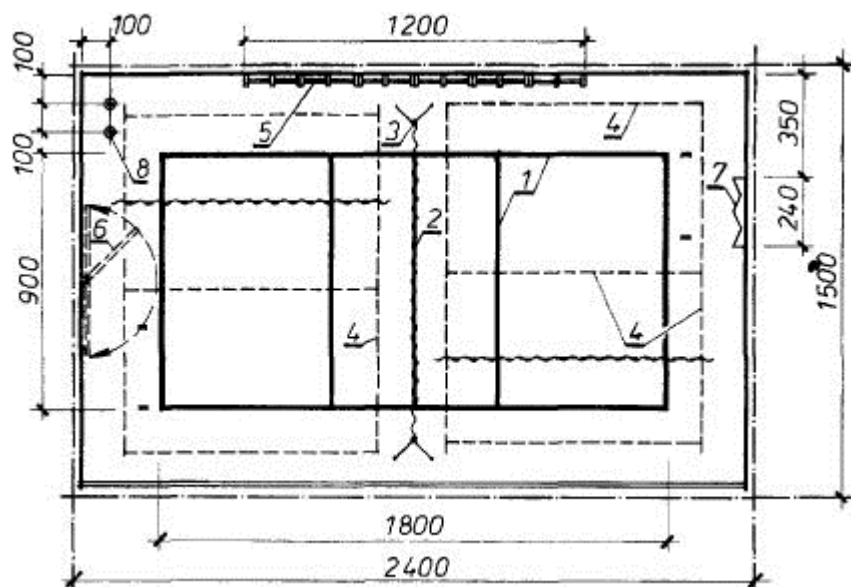
Sport o'yinlari uchun zallar

Technical drawing of a rectangular frame structure. The overall dimensions are 15,0 (width) and 9,0 (height). The frame consists of a central rectangular section with a width of 10,0 (divided into two 5,0 sections) and a height of 5,0. The frame is supported by a base and has a top rail. The drawing includes several numbered components: 1. A diagonal line in the top right corner. 2. A vertical line in the center. 3. A horizontal line on the left side. 4. A horizontal line on the top side. 5. A small circle on the top left corner. 6. A small circle on the bottom center. 7. A small circle on the right side. The drawing also shows a dashed line indicating a curved path or movement of a component.

Badminton uchun 9x15m zal rejasi

1 – o‘yin uchun maydonni belgilovchi chiziqlari, 2 – ko‘chma ustunlarda to‘r, 3 – matodan fon, 4 – gimnastika devori, 5 – arqon, 6 – osilga to‘plar bilan qiya (og‘ma) rom, 7 – basketbol mashg‘ulot shiti.

Tennis boshqa o‘yinlar kabi jixozlarni o‘rnatish yoki ko‘chirish uchun ko‘p vaqt talab qilmaydi, biroq aynan u uchun ko‘pincha maxsuslashtirilgan zallar – yopiq tennis kortlari bunyod etiladi. Asosan buning sababi, uning maydoni katta bo‘lishiga qaramay qabul qilish imkoniyati kichik (650-800m² ga 2-4 kishi). SHuning uchun bu kamchilikni to‘ldirish maqsadida bitta zalda bir nechta tennis uchun maydonchalar rejalashtiriladi. Ko‘pincha zallar kamida ikkita maydoncha (3-4 ta ham bo‘lishi mumkin) va mashg‘ulotlar uchun qaytaruvchi devorlar bilan binoga ega bo‘ladi. O‘yin maydonchasining chiqib turuvchi konstruksiya ostigacha bo‘lgan eng kichik balandligi gandal uchun 6,0m atrofida; voleybol, tennis uchun 8,0m. Bunda voleybol uchun zalning 8 metrlik balandligi boshlovchilar va kichik razryadli voleybolchilar uchun mo‘ljallanadi. 1-razryadli voleybolchilar uchun mo‘ljallangan va 45x27m o‘lchamga ega bo‘lgan zal balandligini 12,5m.gacha

loyihalash mumkin.

Voleybol uchun 24x15m zal rejasi

1 – o‘yin uchun maydon belgilari, 2 – to‘r, 3 – ustunlar, 4 – o‘yin uchun maydon lavhalari (fragmentov) belgilari (to‘r oldida hujum usullarini qayta ishlash

uchun), 5 – gimnastika devori, 6 – osilgan to‘plar bilan qiya (og‘ma) rom, 7 – romb shaklida mashg‘ulot shiti, 8 - arqon

Sport o‘yinlarining bir turi uchun bir vaqtning o‘zida bir nechta zallar mavjud bo‘lganda anjomlar soni maydonchalar soniga proporsional ravishda oshmaydi, balki zalning umumiy maydoni va uning qabul qilish imkoniyatidan kelib chiqib bitta maydoncha talabeliga nisbatan qo‘llaniladi. Bundan tashqari, har bir alohida holatda maydoni maydoncha o‘lchamidan katta bo‘lgan zallar uchun jixozlar va anjomlar soni aniqlanadi. Masalan, 30x18m o‘lchamdagi zalda, agar u ham basketbol, ham badmintonga mo‘ljallangan bo‘lsa, demak muvofiq

maxkamlanishlar bilan asosiy basketbol shiti o‘rnatiladi, mashg‘ulot shitlari esa nazarda tutilmaydi.

3.7-rasm. Sport o‘yinlarining bir nechta turlari bo‘yicha 30x18m va 36x18m o‘lchamli o‘quv-mashg‘ulotlar uchun zallar rejasi

A – badminton, basketbol, voleybol uchun 30x18m o‘lchamda

B – badminton, basketbol, voleybol, tennis uchun 36x18m o‘lchamda

1 – badminton uchun o‘yin maydoni belgilari, 2 – basketbol uchun o‘yin maydoni belgilari, 3 – voleybol uchun o‘yin maydoni belgilari, 3a – voleybol uchun

o'yin mashg'ulot maydoni lavhasi (fragment), 4 – tennis uchun o'yin maydoni belgilari

O'quv-mashg'ulotlar uchun 36x18m o'lchamli zalda voleybol uchun o'quv maydoncha yon chiziqlaridan zalning chekka devorigacha bo'lgan masofa katta bo'lmaganligi tufayli ustunlar cho'zgichlarga o'rnatilmaydi, balki bevosita devorga maxkamlanadi va transformasiyalashda olib tashlanmaydi.

Faqatgina tennis uchun maxsuslashtirilgan 36x18m zallarda mashg'ulot devorini zalning ikkala chekka devorlari bo'yicha joylashtirish tavsiya qilinadi. Bundan tashqari, tennis uchun zalda gimnastika devorining barcha qirralarini birga – zalning uzun devorlari o'rtasiga joylashtirish lozim.

Gimnastika devorlari, gandbol uchun mashg'ulot shitlari, tennis uchun devor va romb shaklida shitlarni joylashtirishda ularni derazalarga ega bo'lmagan yoki derazalar poldan kamida 4,5m balandlikda bo'lgan devorlarga o'rnatish zarur.

Zalda bir nechta maydonchalar joylashganda ular orasida qoida bo'yicha, to'pni tutib qolish uchun erkin konstruksiya, ya'ni ko'chma (suriladigan) ajratuvchi qurilma nazarda tutiladi. Stol tennisi maydonchasi uchun ajratuvchi qurilma hamda qo'chma to'siqlar jixozlar va anjomlar eksplikasiya-tabeligi kiritilmagan.

Badminton va tennis uchun o'yin maydonlari chekkasida to'q rangli matodan fon nazarda tutiladi: tennis uchun balandligi 3m mashg'ulot devori, gandbol uchun esa – balandligi 2,5m va eni 3,5m mashg'ulot devor shiti. Zallarda maydoncha belgilarini quyidagi ranglarda qabul qilish tavsiya qilinadi:

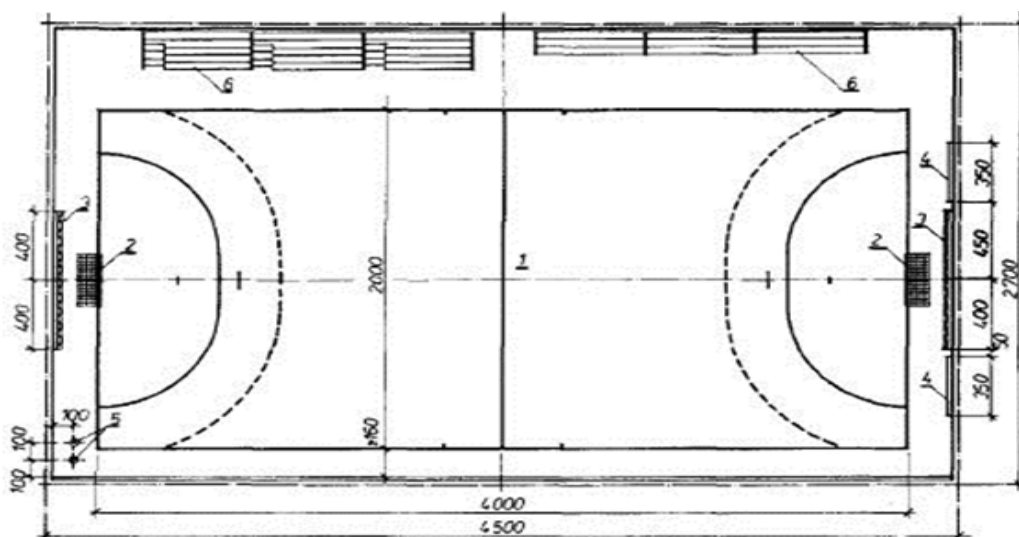
Maydonchalarning bir yoki bir-birini yopmaydigan bir nechta chiziqlarida – oq rang; Ikkita bir-birini yopuvchi chiziqlarda – oq va olovrang;

Uchta bir-birini yopuvchi chiziqlarda – oq, olovrang va qora rang.

Bir-birini yopuvchi chiziqlar soni ko'p bo'lganda ular o'zaro keskin farqlanadigan va yuqoridagi tavsiyalarda ko'rsatib o'tilganlardan chetlashishi mumkin bo'lgan rangdan kelib chiqib pol fonidan yaqqol ajralib turishi shart. Basketbol uchun maydonchalarda uch soniyali zona hamda markaziy aylana

maydoni pol va belgilovchi chiziqlar rangi bilan keskin farqlanuvchi rangga bo'yaladi. 30x18m va 36x18m o'lchamli zallarda voleybolda alohida o'yin elementlarini qayta ishlash uchun o'lchamlari kichiklashtirilgan o'quv maydonchalarida nuqtali chiziqlar bilan qo'shimcha belgilar nazarda tutiladi.

Kurash, boks va og'ir atletika uchun maxsuslashtirilgan zallardan farqli o'laroq, sport o'yinlari uchun zallarda, ayniqsa zal o'lchami (masalan 45x27m) bu o'yinlarni o'tkazish imkoniyatiga ega bo'lsa, tomshabinlar uchun joy (3.8-rasm) qurilmalari tavsiya qilinadi, chunki o'yinlarning mashhurligi va musobaqalarni tez-tez o'tkazilishi tribunalarini iqtisodiy jixatdan oqlaydi. Tribunalar stasionar yoki suriladigan (blicherlar) bo'lishi mumkin.

Gandbol uchun mashg'ulot zali

1 – o'yinlar uchun maydon, 2 – darvoza, 3 – to'siq to'r, 4 – mashg'ulot shiti, 5 – arqon, 6 – blicherlar.

Tomoshabinlar uchun stasionar yoki vaqtinchalik joylarni shunday joylashtirish kerakki, bunda o'yinlar uchun maydon belgilari yon va oldi (orqa) chiziqlardan tomoshabinlarni birinchi qatorigacha bo'lgan masofa voleybol uchun kamida 3m va badminton, basketol va gandbol uchun 2m.dan kam bo'lmasligi kerak. Tennis uchun maydonchalarda o'yin uchun maydonni belgilovchi orqa chiziqlardan tomoshabinlargacha masofa 6m.dan, yon chiziqlardan esa 3,5m.dan va

yuqori darajadagi rasmiy musobaqalarda albatta shunga muvofiq 8 va 4, 8m.dan bo'lmashligi kerak.

Universalnie zali

Birgina sport turi bilan shug'ullanish uchun yuqori qulaylik sharoitlarini yaratuvchi, biroq o'zini yuqori maxoratli sportichlarni jiddiy talablari bilan yoki bu sport turini zal qurilishi nazarda tutilgan joyda ommalashganligi bilan oqlaydigan sport turlari bo'yicha zallarni maxsuslashtirishga bo'lgan intilishlar bilan bir qatorda zallarni nafaqat "qarindosh", balki sportning boshqa turlari uchun ham ko'p vazifali (mnogofunksionalnoe) foydalanish keng tarqalgan.

Ko'p vazifali (Mnogofunksionalnoe) foydalanish zal ishini shug'ullanuvchilarning hilma-hil kontingenti bilan – boshlovchi va o'quvchilardan to sportchi-professionallargacha; mashg'ulot o'tkazishning turli shakllarini – sinf, guruh, seksiyalar bo'yicha qo'llash bilan; individual mashg'ulotlar, musobaqalar; mashg'ulot o'tkazishning turli uslublarini – majmuaviy, guruh, aylanma va hokazolar bilan uzluksiz grafik bo'yicha tashkil etishga imkoniyat yaratadi.

Ko'p vazifali qo'llanilishga mo'ljallangan universal zallar maktab, kollej va lisey o'quvchilari o'quv, seksiya va sifdan tashqari mashg'ulotlar uchun hamda asosiy sport turlar bo'yicha musabaqalarni o'tkazish bilan tuman aholisi seksiya va jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish mashg'ulotlari uchun eng maqsadga muvofiq zallar hisoblanadi.

Ko'p vazifali zallar uchun funksional va ekspluatasiya talablariga muvofiq alohida maydonchalarda yoki butun zal maydonida (mashg'ulot va musobaqalar 3.9-rasm) bir nechta guruhlar bilan o'quv mashg'ulotlarini navbatma-navbat o'tkazishga imkon beruvchi transformasiyalanuvchi seksiya tuzilmasi juda samarali. Zalga ko'ndalang joylashgan zalning eni va maydonchalar kattaligi turli hil sport turlari (24x15m-voleybol uchun; 33x15-18m- basketbol uchun; 36x18m tennis uchun va boshqalar) uchun texnologik talablarga muvofiq aniqlanadi. Zalning uzunligi uzun tomonlari bilan tutushuvchi va transformasiyalanuvchi to'siklar bilan ajratiladigan takrorlanuvchi maydonchalar soniga bog'liq. Har bir maydoncha bevosita yoki maxsus koridor orqali kiyinish-echinish va anjomlar saqlanadigan xonalar bilan bog'langan bo'lishi kerak, bu esa uning mustaqil qo'llanilishini ta'minlaydi.